

Соціальна політика

УДК [332.122:338.43]:338.49:330.342.146(477.8)

У. Я. Садова

Соціально-демографічний потенціал розвитку Українських Карпат

Обґрунтовується необхідність удосконалення основ регіонального аналізу і прогнозу соціально-демографічного потенціалу, пропонуються методологічні та методичні підходи до вирішення проблеми.

Ключові слова: потенційна демографія, населення, соціально-демографічний потенціал, регіон, регіональна економіка.

З історичних часів населення Карпат пристосовувало себе до особливих умов життя та праці. Складний рельєф, а з цим обмеженість або й відсутність мережі шляхових сполучень, замкнутість форм ведення господарства, віддаленість поселень від політичних центрів, архаїчність форм передачі знань обумовили не тільки невисокий рівень життя горян, але й визначили специфіку їх духовного єднання, позначилися на формуванні та реалізації соціальної та економічної активності, на утворенні мовно-культурних ареалів з набором нормативних інструментів передачі культурних традицій та родинних цінностей. Спосіб життя у сукупності з генетичними задатками здоров'я та проблемами розвитку інженерної та соціальної інфраструктури (зокрема, медичних та освітніх послуг) спродукували усі плюси і мінуси відтворення соціально-демографічного потенціалу (СДП).

XXI ст. ознаменовано новими рисами «входження» населення Карпат у цивілізаційний простір. Їх осмисленню поряд з показниками здоров'я, якості життя, розвитку інфраструктури значною мірою слугує міграція, яка отримала назву «четвертої хвилі» і стала провісником якісних змін у структурі самих міграційних потоків (з'явилися циркулююча, професійна, зокрема освітня міграція, кругова рееміграція тощо). Люди почали широко використовувати переваги мобільного та Інтернет-зв'язку. Мігруючи, вони освоюють мови, норми поведінки міжкультурного співжиття, нові технології зведення життя, вирощування агрокультур, переробки сільгосппродукції. Водночас, часто стають безпорадними в особистому чи сімейному житті. Залишені діти, літні батьки чи навіть одна особа з подружжя – поширене явище у містах і селах Карпатського регіону України. Ніякі економічні блага не можуть замінити потреб живого спілкування, щоденної турботи і підтримки близької особи. Існує й ще один негативний ефект міграції – тривала транскордонна дистанція між представниками подружньої пари прямо пропорційна втратам їх репродуктивної функції.

Про шанси, які несе населенню українських Карпат нове століття, можна говорити лише гіпотетично. Завдання ж економічної науки допомогти відповід-

© У. Я. Садова, 2012.

ним інститутам соціальної держави вчасно зреагувати на виклики і ризики втрат цих шансів. Це повною мірою стосується й сфери формування й реалізації СДП Карпатського регіону.

Потреба досліджень СДП (в т.ч. й регіональних) неодноразово ставала об'єктом уваги вітчизняних та зарубіжних учених. У другій половині ХХ ст. вона стала провісником становлення потенційної демографії – окремої науки, яка пов'язана з ім'ям відомого українського вченого-демографа С. І. Пирожкова.

В економіці поняття СДП мало свій шлях становлення. Воно у 80-х роках ХХ ст. почало використовуватися представниками працересурсної школи для аналізу та прогнозу структурно-кваліметричних характеристик показників зайнятості населення. Ґрунтовні напрацювання здійснили вчені Б. Ананьєв, С. Бандур, В. Врублевський, Н. Горелова, А. Котляр, В. Куценко, І. Кравченко, Е. Лібанова, І. Лукінов, С. Мельник, В. Мікловда, В. Онікієнко, М. Пітюлич, М. Романюк, Г. Сергєєв, І. Утюж, Л. Чижев, М. Шаленко та ін.

До проблем дослідження СДП звертались у своїх працях різні зарубіжні вчені. В Росії, зокрема, Г. Вечканова, М. Горелова, Д. Едієв, А. Лотка, І. Маслова та ін. На теренах західних держав – Д. Берлайн, Ф. Котлер, К. Левін, Дж. Роттер та ін.

Поняття СДП дало змогу вийти за рамки вузького працересурсного підходу у трактуванні зайнятості населення, внесло новизну у обґрунтування закономірностей відтворення соціально-трудоких відносин. Серед представників Львівської наукової школи найбільший внесок в економічну теорію та практику зробили С.Вовканич, М. Долішній, С. Злупко, С. Писаренко, М.Пітюлич, Л. Семів, Л. Шевчук та ін.

З переходом економіки до ринку відбулося зміщення пріоритетів у дослідженнях СДП. Протиріччя між працею та капіталом деформували розвиток регіональних (локальних) ринків праці. Це позначилося на появі нових інтересів у сфері реформування адміністративно-територіального устрою держави, а також на забезпеченні цього процесу з боку корегування умов розвитку СДП (як системоформуючого ядра будь-якої територіальної суспільної системи). Однак з часом стало очевидним, що її розробка ускладнена відсутністю якісного теоретико-методологічного та методичного забезпечення: від оцінки величини цього потенціалу в розрізі окремих територіально-суспільних систем до аналізу окремих його структур та зв'язків.

В умовах сучасного етапу розбудови української держави, розвитку ринку не лише мінливість зовнішнього середовища деморозвитку Карпат, але й сама людина в супроводі її інтересів, мотивів, потреб вимагають власного теоретико-методологічного та прикладного наукового вивчення, аналізу й прогностичного забезпечення. Це повною мірою стосується й регіональних досліджень СДП (табл. 1).

З огляду на масштабність проблеми, її вирішення має мати кілька взаємопов'язаних блоків як чисто теоретичного, так і прикладного характеру. Отож, розвиваючи термінологічну мову потенційної демографії, можна запропонувати таке визначення основного поняття теми.

Соціально-демографічний потенціал (СДП) регіону – це основна структурно-кваліметрична характеристика акумуляційних можливостей розвитку територіальної суспільної системи, закладених у внутрішній структурі самої людини та середовища її існування. Він є базовою дефініцією (референтом) регіональної демографії, оскільки наповнює понятійно-термінологічний апа-

Таблиця 1

Чисельність та щільність населення областей Карпатського регіону (1992-2012 рр.)

Територія	Площа		На 1.01.1992 р.			На 1.01.2012 р.		
			Чисельність постійного населення		Щільність	Чисельність постійного населення		Щільність
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна	603,7	100	52057	100	86,2	45453,3	100	75,3
Карпатський регіон, в т.ч.	56,6	9,4	6435	12,4	113,7	6050,1	13,3	106,9
Області								
Закарпатська	12,8	2,1	1272	2,4	99,4	1247,9	2,7	97,5
Ів.-Франківська	13,9	2,3	1452	2,8	104,5	1377,4	3,0	99,1
Львівська	21,8	3,6	2771	5,3	127,1	2522,6	5,5	115,7
Чернівецька	8,1	1,4	940	1,8	116	902,2	2,0	111,4

рат демодосліджень (має відношення до формування специфічної методології геопросторового аналізу демографічних явищ та процесів, розвитку мови демографічної науки, розбудови науково-дослідницьких центрів, кадрів), дає змогу робити типологію специфічних, соціально-економічних і демографічних умов його формування та реалізації, адаптувати геопросторовий підхід до теорії демографічної наукової думки. Як елемент регіональної економіки, він охоплює сферу досліджень соціально-економічних (позадемографічних) детермінант перебігу демографічних процесів у регіоні (формування і зміну репродуктивних установок), вивчення системи цінностей мешканців території щодо потреби мати дітей, вивчення впливу демографічних змінних на позадемографічні характеристики (соціальний статус сім'ї, успішне просування по службі тощо), застосування методів демографічного аналізу для вивчення соціальних процесів у регіоні (для прикладу, методики побудови статистичних «таблиць доживання» з метою аналізу тривалості перебування групи в певному освітньому, професійному статусі тощо). Особливу роль відіграє поняття СДП регіону в теорії та практиці територіального менеджменту, зокрема в системі робіт з забезпечення розвитку адміністративно-територіального устрою країни. З цього формується широке поле завдань комплексного аналізу СДП регіону.

Побудові логіко-структурної схеми комплексного аналізу СДП регіону слугує великий арсенал теорій та концепцій, які мають як загальнонаукове, так й конкретно дисциплінарне прикладне значення. Основне онтологічне значення серед них відіграють міждисциплінарний підхід, концепція соціальності, геопросторова парадигма, а також методологія системного аналізу та інституційна теорія. Так, в антропосоціогенезі феномен СДП розкривається через концепцію соціальності. Згідно з концепцією людина – носій СДП є стійкою трьохмірною єдністю – морфологічною (організм), психоемоційною (індивідуальність), соціогенною (особистість) – структур, яким відповідає триповерхова іє-

Матриця взаємозв'язків (етапів-факторів) процесу формування та розвитку ТСС

		Типи людської взаємодії					
		Природний	Емоційний	Мовно-комунікативний	Діяльнісний	Правовий	Етнокультурний, психінформаційний
Класи об'єднань	Популяція	$a_{1,1}$	$a_{1,2}$	$a_{1,3}$	$a_{1,4}$	$a_{1,5}$	$a_{1,6}$
	Спільність	$a_{2,1}$	$a_{2,2}$	$a_{2,3}$	$a_{2,4}$	$a_{2,5}$	$a_{2,6}$
	Співтовариство	$a_{3,1}$	$a_{3,2}$	$a_{3,3}$	$a_{3,4}$	$a_{3,5}$	$a_{3,6}$
	Суспільство	$a_{4,1}$	$a_{4,2}$	$a_{4,3}$	$a_{4,4}$	$a_{4,5}$	$a_{4,6}$
	Держава	$a_{5,1}$	$a_{5,2}$	$a_{5,3}$	$a_{5,4}$	$a_{5,5}$	$a_{5,6}$
	Соціум	$a_{6,1}$	$a_{6,2}$	$a_{6,3}$	$a_{6,4}$	$a_{6,5}$	$a_{6,6}$

Рис. 1. Системно-еволюційні аспекти вивчення природи людських взаємодій – основи загальної методології

рархічна структура середовища її існування, а саме: власне природа (довкілля), штучне середовище (техносфера), суспільні відносини (соціум). Це означає, що між усіма структурами може виникати дев'ять пар бінарних взаємодій, кожна з яких є основою появи міжлюдських взаємозв'язків, а відтак відповідає змісту соціального – всього того, що пов'язане зі спільним життям людей, формами їх спілкування

Адаптуючи визначення на соціально-демографічну сферу, можна стверджувати, що репродуктивна, регенеративна, міграційна людська активність (поряд з іншими видами) є джерелом соціальності, фундаментом соціально-демографічних відносин, які складаються між людьми. Діяльна соціально-демографічна взаємодія (поряд з іншими) людей формує соціум. Лише через діяльність (діяльнісну культурологічну парадигму) можна вивчати природу «соціальності» у різних цивілізаційних вимірах: як соціально-трудова, соціально-економічна, соціально-культурна, соціально-психологічна, соціально-екологічна, соціально-екістична, так і соціально-демографічна (рис. 1).

У своїй пошуковій діяльності вчені нерідко допускають смислові лаги у трактуванні одних і тих самих явищ, що не може не піддаватися критиці [1, с. 151-166]. Так, використання різних дефініцій регіону (регіон-риннок чи ареал, регіон-квасікорпорація, регіон-квасідержава, глобальне місто-регіон тощо) нерідко може призвести до обґрунтування різних цілей, навіть таких, що містять відхід від стратегії інноваційності, за якою рухається світ.

Натомість поява нових дефініцій є об'єктивним процесом розвитку всієї системи наукових знань. У цьому контексті доречно звернути увагу на введення в науковий обіг поняття регіону-соціуму, під яким нами уже пропонувався розуміти діяльне спілкування людей (соціальних верств, груп), що живуть на певній території, ідентифікують себе через внутрішню сумісність

як цілісне системне утворення (психо-інформаційно-енергетичний тип взаємодії), формують і реалізують свій потенціал у різних видах діяльності відповідно до специфіки поділу праці (діяльнісний тип репродуктивної, економічної, соціально-культурної, екістико-поселенської взаємодії) та визнання норм конституційного і муніципального права (правовий тип взаємодії) [2, с. 46]. Очевидно, у розвиток сказаному ми можемо оперувати й терміном СДП регіону-соціуму.

Теоретико-методологічне та методичне забезпечення системного аналізу СДП регіону базується на застосуванні динамічних популяційних моделей до вивчення самої людини (з виділенням таких елементів соціально-трудового потенціалу, як здоров'я, мораль, активність або пасіонарність, інтелект, організованість, освіта, професіоналізм, ресурс часу) та середовища її життя (з організацією соціально-демографічних зв'язків як основи формування сім'ї, соціальної групи, соціальної спільноти). Це обумовлює потребу формування двох моделей аналізу СДП – статичної та динамічної (рис. 2).

Щодо статичної моделі, то увага має приділятися аналізу двоїстої компонентної структури СДП – первинної (потенціал елементів будови – здоров'я, моралі, активності або пасіонарності, інтелекту, організованості, освіти, професіоналізму, ресурсу часу) та вторинної (потенціал організації зв'язків – репродуктивний, регенеративний й міграційний). У регіоналістиці феномен СДП вивчається через геопросторову парадигму – яка є зведенням наукових ідей, доктрин, а також законів, закономірностей формування й розвитку природних і соціальних систем як геопросторових єдностей в їх генетичному та функціональному взаємозв'язку (від локальних і регіональних до глобальних). Саме ця парадигма дає змогу розглядати не лише елементарні форми його будови (точка, центр, джерело, фокус, ядро, полюс та антиполюс), але й цілісну сукупність вузлових елементів (опорний каркас). Останні є основою розрахунку каркасного ефекту, складовими якого є агломераційний СДП, магістралізаційний СДП, СДП заміщен-

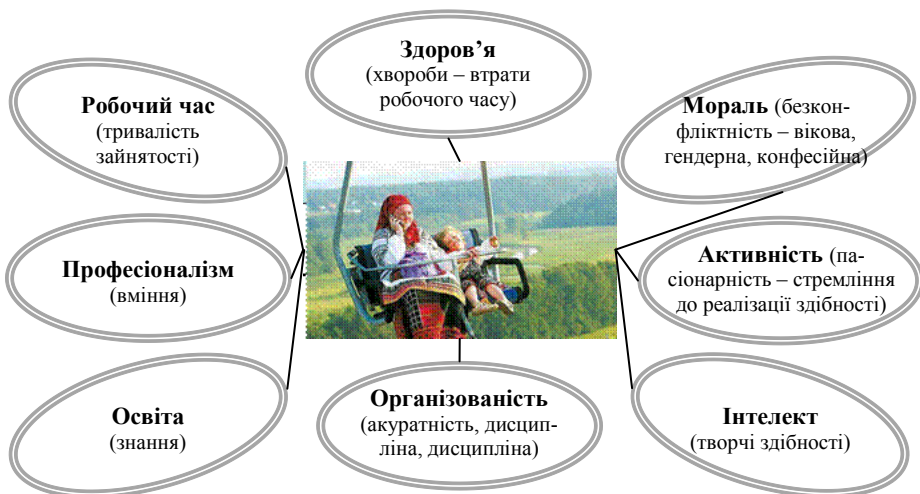

Рис. 2. Компонентна структура соціально-трудового потенціалу

ня. Суть ефекту у тому, що територіальні утворення з вищим СДП є стійкішими до зовнішніх впливів.

Щодо динамічної моделі аналізу компонентної структури СДП регіону, то слід мати на увазі існування інтересу науки і практики до змін у часі цього потенціалу (як первинного, так і вторинного порядку), а також чинників, які модифікують умови, середовище його формування та трансформування. Усі демопроекти мають різну інтенсивність та різновекторність вияву, відповідно СДП може міняти свій «політико-адміністративний ранг» – внаслідок зміни режиму демо-відтворення (від перемінного до розширеного, з переведенням статусу сіл та малих міських поселень у міста).

Системний аналіз, теорія інституціоналізму, постінституціоналізму формують нове теоретико-методологічне та методичне забезпечення вивчення СДП регіону. Визначення класифікаційних ознак структур СДП дає змогу виділити цілу низку її підвидів. Зокрема, хорологічна структура СДП – загальний та локальний, темпологічна структура СДП – скалярний та векторний (в т.ч. запізнювання), функціональна структура СДП – репродуктивний (життєзабезпечуючий), регенеративний (компенсаційний), трансформаційний; ізометрична структура СДП – стійкий та нестійкий (лабільний, міграційний) ін.). Кожна з класифікацій має значення для розвитку теорії та практики державного територіального управління в Україні, для проведення ефективнішої державної соціальної політики в її регіонах.

Особливу увагу при аналізі змін СДП регіону слід звернути на методика вивчення його трансформаційної структури. Якщо припустити, що трансформаційна структура має два виміри – соціально-економічний або вертикальний та політико-культурний або горизонтальний, то їх схрещення дає змогу встановити ті групи, які відіграють ключову роль у соціально-демографічному перетворенні території. Зазначимо, що соціально-економічний або вертикальний вимір відображає ієрархічну структуру соціальних груп, що замешкують регіон. Культурно-політичний або горизонтальний побудований за спільністю переконань, культури, інтересів соціальних груп. Така структура формує своєрідну матрицю даних про реальних носіїв можливого нарощування цього потенціалу на перспективу, а також вказує на гіпотетичні ніші носіїв, які продукують ризики втрат цього потенціалу на перспективу.

Загалом, використавши напрацювання російських учених [3, с. 12-19], ми можемо гіпотетично ставити питання про обговорення щодо визначення таких носіїв СДП регіону, як: еліта та субеліта (вища бюрократична або управлінська, вища економічна або господарська, вища номенклатурна або партійна – правляча, вища номенклатурна або партійна – опозиційна, вища кримінальна), середні верстви (середня бюрократична верства, середня бізнес верства – банківські працівники, ріелтери, комерсанти, дилери, брокери, професіонали – кваліфіковані працівники), базова та нижня верства (масова інтелігенція, робітники та службовці, консервативна низько освічена верства), андерверства (маргінали, відчужені регіональним соціумом, дрібний та виконавський кримінальний світ) (табл. 2).

Кожна з вказаних верств має свої соціально-демографічні устремління, потреби, мотивації, вимоги. Їх, очевидно, можна згрупувати в окремі блоки, логічним вивершенням будови яких мала б стати матриця показників демографічної активності їх представників. По суті, це інструмент для формування портрета СДП мешканців регіону. Використання матричної схеми аналізу

Таблиця 2

Елементи трансформаційної структури регіону-соціуму*

Пор. №	Основні соціальні групи – елементи структури			
	Верхні верстви суспільства (еліти та субеліти) (включає 5 груп)	Середні верстви (включає 3 групи)	Базова та нижня верстви (включає 2 групи)	Андерверства, або соціальне дно (включає 2 групи):
1.	Група 1. Консервативно орієнтована частина бюрократичної еліти та субеліти. Інтереси – посилення ролі регіону в національній економіці, зростання його впливу на формування нового порядку. Але бюрократичний і демократичний порядок – це різні речі. Зміцнення першого загрожує склерозуванням суспільного ладу і омертвінням суспільства.	Група 1. Середня ланка бюрократії. Зацікавлена в посиленні та авторитаризації державного регулювання всіх сфер суспільного життя	Група 1. Масова інтелігенція – представники середньої верстви, які витіснені номенклатурою й бюрократією із сфери політичної активності. Тяжінють до соціал-демократії.	Група 1. Люмпенізована маргінально-периферійна група. Поставлені на поріг виживання, відчужені від суспільства.
2.	Група 2. Нова економічна еліта та субеліта – представники великого та величезного капіталу. Інтереси – гарантії особистій власності через піднесення економіки і її інтеграція в світову.	Група 2. Бізнес-верства – Власники і менеджери підприємств та фірм, професіонали ділового профілю (банківські працівники, ріелтери, комерсанти, дилери, брокери). Підтримують ринок.	Група 2. Робітники, селяни й службовці – більшість не має чітких політичних поглядів, переслідують приватні інтереси	Група 2. Дрібний та виконавський кримінальний світ
3.	Група 3. Колишня номенклатура. Власні прагматичні інтереси відстоює через декларативну політичну боротьбу за соціалістичні й патріотичні цінності	Група 3. Професіонали – Кваліфікована, соціально затребувана маса спеціалістів соціального та гуманітарного профілю. Підтримують ринок.	Група 3. Консервативно-периферійна група. Найменш освічені представники базової та нижньої верст. Не можуть адаптуватись до ризику.	
4.	Група 4. Ліберальна еліта (тяжінють до правих партій та рухів) – за розвиток ринку й послаблення надмірного державного втручання в економіку. Через втрату довіри радикал-ліберали мають низький політичний вплив.			
5.	Група 5. Група осіб, які співпрацюють або й належать до кримінального світу – сприяють затягуванню системної кризи й проведенню суспільних реформ			

* Складено на основі: Заславська Т. Сучасний трансформаційний процес у Росії // Економіка України. – К., 2001. – №10. – С. 12-19.

СДП регіону дозволяє розкрити глобалізаційні аспекти його формування та реалізації, спрогнозувати вплив факторів середовища на розвиток СДП регіону, вивчити вплив факторів, зокрема мобільності (міграції капіталу, товарів, послуг, праці, знань) на нагромадження та відтворення СДП регіону, дослідити СДП регіону в контексті формування нового каркасу ядер системи розселення території та появи нових форм людської активності у міській чи сільській місцевості.

Звісно, реалізація такого методологічного і методичного підходу у практиці державного територіального управління в Україні впирається у цілу низку «не», за якими криються й проблеми невпорядкованості регіональної статистики, й людський чинник низької мотивації вболівання за політику формування й реалізацію СДП в регіонах-соціумах, і банальний дефіцит фінансових ресурсів, які мали б бути спрямовані як на проведення наукових досліджень, так і на втілення наукових ідей в життя з боку органів державної влади на місцях чи органів місцевого самоврядування. Разом з тим, без якісного теоретико-методологічного, інформаційного забезпечення жодна Стратегія соціально-демографічного розвитку не буде реалізована успішно.

Нині, в умовах кризи, науковий інтерес до проблем вивчення СДП українських Карпат обумовлений потребою зняття гострого протиріччя між тривалістю життя та показниками геопросторово обумовлених рівнів репродуктивної, регенеративної й міграційної активності мешканців краю. Усуненню цього протиріччя має слугувати комплексний підхід вирішення соціально-демографічних, економічних проблем, який би забезпечив мотивацію жити, працювати і відтворюватися горянам на рідній землі. Спеціальні дослідження показують, що 80% трудових мігрантів ніколи не повернеться на Батьківщину при мінімальній заробітній платі, яка дорівнює прожитковому мінімуму. Звісно, це загальнонаціональна проблема не лише економічної, але й сімейної політики. Але є й інші регіональні виміри вироблення регуляторних рішень. Місцева влада може впливати на стабілізацію демографічної ситуації через створення робочих місць, перш за все для молоді. Мова йде про розробку потужних спеціальних програм відродження працемісткого виробництва, яке б було візитівкою Карпатського краю, його еліти. Однією з основних вимог має стати інноваційність продукції такого виробництва. Це може бути одна чи максимум дві сфери економіки, зокрема туризм та деревообробна промисловість й тваринництво з інноваційною складовою. Для Львівщини – сфера машинобудування, радіоелектроніки. Створення відповідної інфраструктури не може бути розтягнуте у часі. Воно повинно відповідати світовим критеріям економічної мобільності. Паралельно постає завдання підвищення кваліфікаційного рівня працюючих (нині в Україні бізнес вкладає у кваліфікацію робітника всього лише 197 грн.). І що особливо важливо – забезпечити ренесанс робітничих професій через систему ПТО. Лише в такому разі можна говорити про те, що в Карпатському регіоні створена надійна платформа для зрушень у демографічній сфері, для втілення у життя проекту концепції регіональної демографічної політики розвитку Карпатського регіону України – особливої інституційно й законодавчо оформленої діяльності органів влади та місцевого самоврядування, націленої на гармонізацію відносин демографічної сфери регіону й забезпечення на цій основі більш стабільного демографічного відтворення його мешканців.

Населення Карпат відіграє особливу роль у соціально-економічному розвитку України як з точки зору свого геополітичного розташування, так і особливостей форм організації бізнесу, методів господарювання. Проблеми його відтворення мають історично обумовлений характер і залишатимуться в епіцентрі уваги як на коротку, так і віддаленішу перспективу.

Особливості сучасного звуженого типу відтворення населення Карпат (зокрема, його додаткова, так звана «ультрапарадоксальна» фаза демографічного переходу) вказують на потребу наукового супроводу прийняття державних рішень, на необхідність врахування регіональної специфіки трансформаційної структури мешканців регіонального соціуму в документах різного рівня і статусу. Наукові дослідження СДП Карпат мають відповідати засадам переходу регіональної економіки до нової (інноваційної) моделі розвитку, в якій матиме місце багаторівневність, багатоспільність, зрілість та збалансованість людської активності та взаємодій на засадах нової регіональної парадигми спільного ринку.

Список використаних джерел

1. Садова У. Я. Регіональна соціальна політика в Україні: критерії оцінювання та показники ефективності / У. Я. Садова // Демографія та соціальна економіка. ІДСД НАНУ – 2008. – №1(9). – С. 151-166.
2. Садова У. Я. Соціальна політика в Україні: регіональні дослідження і перспективи розвитку : монографія / У. Я. Садова. – Львів : ІРД НАН України, 2005. – 408 с.
3. Заславська Т. Сучасний трансформаційний процес у Росії / Т. Заславська // Економіка України. – 2001. – №10. – С. 12-19.

Садовая У. Я. Социально-демографический потенциал развития Украинских Карпат.

Обосновывается необходимость совершенствования основ регионального анализа и прогноза социально-демографического потенциала, предлагаются методологические и методические подходы к решению проблемы.

Ключевые слова: потенциальная демография, население, социально-демографический потенциал, регион, региональная экономика.

Sadova U. Ya. Social-Demographic Potential of Ukrainian Carpathians Development.

The necessity of improving fundamentals regional analysis and forecast socio-demographic potential is grounded. Methodological and methodical approaches to solution of the problem are offered.

Key words: potential demography, population, social-demographic potential, region, regional economy.

Надійшло 10.10.2012 р.